

9

Quin model de Centre Juvenil cal potenciar a nivell inspectorial?

0. INTRODUCCIÓ

«El temps lliure és una realitat cada vegada més important en la nostra societat» (*Proposta Educativa dels Esplais i Centres Juvenils Salesians*, n.1)

Aquesta afirmació, feta l'any 1988, pren ara més força que mai. La nostra societat ha fet del temps lliure, no un temps residual, sinó el «TEMPS» per excel·lència. Si en el passat la vida gravitava al voltant del treball, en l'actualitat el centre sembla col·locat, per diverses causes, en el temps lliure.

Des de l'òptica salesiana «la cultura de l'oci present en la nostra societat, el valor que els nois i noies donen al temps lliure, i la manipulació per part dels adults d'aquests espais de vida jove constitueixen per a nosaltres una crida a l'educació en el temps lliure»¹.

En els darrers anys els Esplais i Centres Juvenils han estat una resposta encertada a la demanda social d'un temps lliure educatiu i de qualitat. Tanmateix, els canvis que s'han produït en l'entorn social han fet que el model de funcionament que hem emprat fins ara resulti en certa manera desfasat i ja no respongui a les demandes actuals.

Una ullada al nostre entorn ens fa descobrir que la demanda d'espais on «ocupar» el propi temps lliure és més forta que mai. La proliferació d'empreses dedicades a l'oci ens és una demostració clara i evident i, alhora, un toc d'alerta de no perdre el tren i cedir davant interessos purament mercantilistes «que falsegen la jerarquia de valors»². El que en el passat era una demanda en el cap de setmana, acceptant una certa uniformitat (la mateixa activitat per a tots), ara s'ha convertit en una demanda d'activitats diversificades pel que fa al contingut i als horaris, ja que es demana cobrir el desfasament entre l'horari escolar i l'horari de treball dels pares. Menció especial cal que tingui el fenomen de «la nit» que s'ha convertit en l'espai jove per excel·lència.

Al mateix temps hi ha una demanda que es repeteix i a la qual també cal respondre: el cercar espais de trobada personal i de participació social.

1. LA NOSTRA REALITAT

1.1. Les ofertes

Una mirada ràpida als Esplais i Centres Juvenils de la Inspectoria ens fa veure com actualment aquests ofereixen, bàsicament, activitats els caps de setmana i a l'estiu. Amb tot, algun Centre intenta oferir activitats entre setmana, però de manera molt tímida i amb certes dificultats d'implicar monitors en aquestes activitats.

Cal, però, no perdre de vista que bastants dels actuals Centres Oberts es van originar quan des dels Esplais es va voler donar resposta a les necessitats que s'anaven detectant. De Centres de cap de setmana es va passar a Centres d'oferta diària, per anar

¹ *Proposta Educativa dels Esplais i Centres Juvenils Salesians*, n.2.

² *Proposta Educativa dels Esplais i Centres Juvenils Salesians*, n.1.

derivant cap als Centres Oberts, amb atenció especial a nois i noies en situació de risc. L'especificitat d'aquest servei ha fet que s'assumís com a realitat diferent a la de l'educació en el lleure. És per això que creiem que els Esplais i Centres Juvenils han de recuperar una de les intuïcions que originaren aquesta dinàmica: la realitat actual dels infants i joves reclama que l'oferta d'educació en el lleure vagi més enllà del cap de setmana. Amb tot, en aquelles cases on existeix un Centre Obert caldrà veure com es poden coordinar les dues realitats per tal d'optimitzar esforços.

A més dels Centres Oberts també constatem que en moltes cases existeix una variada oferta d'activitats des d'altres instàncies (activitats extraescolars, grups de teatre, activitats esportives...). En els nous plantejaments que es facin des de l'Esplai-Centre Juvenil cal que es tingui en compte l'existència d'aquestes ofertes i es cerqui la manera de coordinar-se per tal d'unir forces per una finalitat comuna.

1.2. Els equips de monitors i monitores

Fixant-nos en els equips dels nostres Esplais i Centres Juvenils ens adonem ràpidament d'una gran diversitat de motivacions a l'hora d'assumir el compromís de col·laborar en el Centre.

Dins d'aquesta diversitat dóna la impressió de que no s'ha insistit prou en el coneixement i acceptació de la nostra Proposta Educativa, sobretot pel que fa a la fe. Ara bé, existeix un bon nombre de monitors i monitores que han assumit el seu treball en el temps lliure com a compromís des de la fe, i això es nota sobretot quan el nucli motor del Centre ho viu així. A més, cal fer notar com el treball en aquest camp ha estat per a moltes persones un dels punts de referència per a la presa de decisions importants en la vida (estudis, professió, opcions vocacionals...).

Cal també notar com s'està donant cada cop més el fenomen que podríem anomenar «voluntariat específic»: els joves s'impliquen fortament en tasques d'acció directa i els és més difícil implicar-se en qüestions d'infraestructura (economia, secretaria...). Això fa que moltes d'aquestes feines hagin recaigut en el Responsable repercutint, en molts casos, de manera negativa perquè potser no és la persona més preparada en certs aspectes més «tècnics» i el desgast d'energies en tasques burocràtiques no permet tenir cura dels monitors i monitores, tasca que hauria de ser prioritària.

D'altra banda cal ser conscients de la poca participació en accions que vagin més enllà del propi Centre (organismes de coordinació, relació amb Administracions Públiques, contacte amb Associacions de Veïns...), la qual cosa fa que els nostres Centres tinguin molt poca incidència en la zona.

En l'aspecte formatiu s'ha de valorar positivament els avenços fets, però potser caldria preveure una formació en quant a l'ideari de les persones que assumeixen responsabilitats.

1.3. Les comunitats i obres

Sense voler caure en un victimisme que no duria enlloc, volem constatar una sensació que tenim els que ens dediquem a aquest camp que si és fruit d'una realitat ens hauria de preocupar no poc.

Es sembla percebre un poc interès per part de les comunitats, i d'algunes obres, pel tema del temps lliure. Aquesta percepció està fonamentada en les poques persones que s'hi dediquen, el poc temps que es deixa per això (normalment compaginant-ho amb altres responsabilitats prioritàries), les poques vegades que se'n parla a la Comunitat o al

Consell de la casa, la poca atenció que es presta als joves que hi estan implicats i, en algun cas es dona, les traves que es posen per realitzar certes activitats.

Seria preocupant que, a les portes del segle XXI, els salesians que sempre hem estat a l'avantguarda en el camp educatiu perdéssim el tren de l'educació en el lleure, i certs símptomes semblen indicar que potser l'estem perdent.

2. PROPOSTA DE LA COMISSIÓ INSPECTORIAL D'ESPLAIS I CENTRES JUVENILS

2.1. Criteris

De l'anàlisi de la realitat actual creiem que la resposta de la nostra Inspectoria en l'àmbit dels Esplais i Centres Juvenils ha de seguir els següents criteris:

2.1.1. La motivació de fons de la nostra acció educativo-pastoral està en Jesucrist i el seu Evangeli.

2.1.2. Fem del binomi educació-evangelització la base de la nostra acció.

2.1.3. Projectes Educativo-Pastorals fets amb mentalitat d'itinerari. El que importa és possibilitar processos de creixement, i no tant el manteniment d'activitats concretes.

2.1.4. Diversitat d'ofertes segons els interessos dels infants i joves, cadascuna en el lloc i el moment més adients. I, al mateix temps, coordinació per garantir la unitat de criteris i transmetre als joves el sentit de pertinença a una moguda que va més enllà de la seva activitat.

2.1.5. Participació activa dels usuaris i usuàries per tal que arribin a ser els qui promoguin les activitats.

2.1.6. Sortir a cercar els infants i joves. No esperar a que ens vinguin.

2.1.7. Obertura real a la zona treballant conjuntament amb altres entitats per arribar a ser veritables dinamitzadors socials, i arribar als que més ho necessiten.

2.2. Model organitzatiu

En la pràctica proposem un model organitzatiu que a cada casa pot configurar-se de diferents maneres. Separem les ofertes per edats dels destinataris en tres grups: Esplai, Pre-Juvenil i Juvenil. La nomenclatura és la més utilitzada, però cal anar amb compte ja que a cada lloc la història ha portat a emprar els mateixos noms per a realitats diferents.

a) Esplai

Destinataris: infants (fins als 12)

Motivació

- El Temps Lliure per als infants és una realitat tots els dies de la setmana, i no només els caps de setmana. El que volem és oferir un Temps Lliure educatiu i de qualitat enfront d'altres realitats amb que es troben els infants: estar sols a casa, passar-se la tarda jugant al carrer, participació en activitats poc educatives... Cal també ser conscients que no totes les famílies tenen els recursos suficients per "ocupar" l'infant amb activitats tots els dies de la setmana.

- El cap de setmana continua essent un espai de Temps Lliure força important per a molts infants. Els actuals Esplais estan responent a aquesta realitat amb un conjunt de valors propis: unitat de grup, caliu/esperit de família, alternativa a d'altres ofertes.... El que cal preguntar-se és si arriba a qui de veritat ho necessita.

Estructuració

- Centres amb ofertes a tota la setmana, tendint a aconseguir una oferta que cobreixi totes les tardes.

- Caldrà flexibilitat en quan als ritmes d'assistència, assegurant la continuïtat per tal de poder fer un mínim acompanyament educatiu. Cada infant (o els seus pares en nom d'ell) s'apuntaria a les activitats que volgués, compromentent-se a assistir cada setmana.

- En general, el que es pot oferir són:

- Espais de joc lliure (ludoteca i pati) i d'estudi i treball personal (biblioteca)

- "Tallers" diversos: teatre, esports, música, manualitats, dansa...

- Mantenir l'oferta de cap de setmana (l'actual Esplai) amb el seu propi ritme.

Caldrà cercar maneres concretes d'obrir-se a la realitat propera i arribar als infants que necessiten una atenció educativa en el Temps Lliure: sortir a cercar-los als carrers i places, fer activitats al barri i no tancar-se en el propi Centre...

b) Secció Pre-Juvenil

Destinatari: pre-adolescents/adolescents (12-16 anys)

Motivació

- Ens situem en una franja d'edats que reclama un funcionament diferent al de l'Esplai, però que no es pot incloure a la dinàmica que hem proposat per al Centre Juvenil. Amb tot veiem possible que participin en activitats concretes de l'Esplai (algun taller, ludoteca, biblioteca...) o que ja es vagin incorporant a alguna de les activitats del Centre Juvenil.

- És per això que creiem que l'atenció a aquestes edats ha de consistir en oferir activitats per a ells, sobretot el cap de setmana, afavorint l'aspecte relacional. Actualment es detecta que les activitats que "funcionen" amb aquestes edats són el sortir del Centre, relacionar-se amb altres Centres i fer gestos de voluntariat.

Estructuració

- Tenir un local propi de trobada.

- Realitzar activitats en les quals es vagin implicant en la seva organització. Pel dit abans caldrà sortir molt del Centre, afavorint la trobada amb altres Centres, i proposar accions concretes de voluntariat.

- Destinar temps a connectar amb aquells pre-adolescents que no venen al Centre i, si cal, aprofitar els seus llocs naturals de trobada.

c) Centre Juvenil

Destinatari: joves (16 en amunt)

Motivació

- Els interessos pels quals avui es mouen els joves és molt variat i no es pot pretendre que tots realitzin les mateixes activitats. Caldrà, doncs, que cada jove trobi el tipus d'activitat on trobar-se més a gust.
- En el que si coincideixen la majoria de joves és en que dediquen la major part del seu Temps Lliure a trobar-se amb els amics. Creiem que el Centre Juvenil ha de convertir-se en un espai de trobada que, al mateix temps, porti al jove a implicar-se activament en la vida del mateix.

Estructuració

- Diverses activitats es van realitzant cadascuna amb el seu funcionament i horaris propis, gestionades pels propis joves (esports, teatre, música, muntanya, grups de voluntariat, jocs de rol...).
- Un lloc de trobada lliure, acollidor. En aquest lloc s'hauria de poder: seure, xerrar, jugar (jocs de taula, ping-pong, futbolí...), escoltar música, prendre alguna cosa...
- Oferta d'activitats especials per als que ho desitgin (festes, sortides, campanyes de solidaritat, concerts...).
- Algun element que doni sentit unitari a tot el que es fa (revista, cartellera d'anuncis, repartiment de responsabilitats comunes...).
- Anar més enllà del propi Centre. Per arribar als joves del barri cal trencar amb l'esquema d'un Centre tancat reduït a un espai físic concret. Caldrà, doncs, ser capaços d'anar a l'encontre dels joves.

2.3. Implicacions

Per portar endavant això cal:

a) Equip de monitors

- Que es creu el projecte i l'impulsa, des d'una opció cristiana-salesiana.
- Amb una nova mentalitat d'equip. Ampliar l'oferta implicarà diversos ritmes de treball i diversos graus d'implicació. Caldrà, doncs,
 - clarificar el compromís de cadascú
 - treballar per seccions
 - cercar els mecanismes de coordinació de recursos humans i materials
- Que fa un camí de formació segons un pla.

b) Professionalització de la gestió

- Cal plantejar-se la professionalització de la gestió (administració, secretaria, suport a projectes...) per tal que els educadors puguin fer d'educadors i no recaigui la feina burocràtica sobre el Responsable, i aquest pugui exercir la seva principal funció d'animació dels educadors.

- S'hauria d'estudiar en cada lloc quina pot ser la manera de fer-ho i, si cal, fer alguna inversió econòmica. Creiem que hi ha, bàsicament, quatre models de gestió (tot i que se'n poden trobar d'altres):

- contractar un/a secretari/a tècnic/a per les activitats de temps lliure d'una obra.
- contractar un/a secretari/a tècnic/a per a diversos Centres.
- aprofitar les persones que ja estan treballant en la casa per qüestions similars.
- cercar el recolzament de pares que ens puguin ajudar en aquesta tasca.

c) Espais

- per a les activitats, segons es necessiti
- ludoteca
- biblioteca
- pati obert, amb assistència d'educadors
- espai digne i equipat per al lloc de trobada de joves
- espai per a la secció Pre-Juvenil

d) Unes comunitats i obres

- Que reconeguin la tasca educativa dels Esplais i Centres Juvenils i la seva peculiaritat que fa d'aquestes ofertes un element irrenunciable de tota obra salesiana.
- Que faciliten l'accés als espais necessaris per a fer cada activitat.
- Que assumeix que aquest model comporta flexibilitat horària, incloent la possibilitat d'activitats nocturnes.